

แนวคิดเชิงปรัชญาทางสังคมในทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับเปรตวิสัยในสังคมไทย

The philosophical, social perceptions, beliefs about Pretawisai
in Thailand.

เดชทัต ปีกสังขานนท์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บทคัดย่อ

แนวคิดเชิงปรัชญาทางสังคมในทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับเปรตวิสัยในสังคมไทย เป็นแนวคิดสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดทางปรัชญาและทัศนะความเชื่อความศรัทธาของคนไทยตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในอดีต โดยเฉพาะเรื่องการเกิดเป็นเปรตหรือวิสัยของผู้ที่ได้รับผลของการกระทำหลังตายจากโลกนี้ไปแล้ว โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมด้านแนวคิดและการพิจารณาความเชื่อตามหลักของกฎแห่งกรรมผ่านการศึกษาเรื่องของเปรตแต่ละชนิด ประกอบกับการนำเอาเรื่องราวของเปรตมาเป็นอุทาหรณ์เพื่อให้การดำเนินชีวิตไปตามทำนองคลองธรรม เพราะแนวคิดและหลักการปฏิบัติเหล่านี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องที่มีทั้งเหตุแห่งความศรัทธาคือความเชื่อ และผลที่ปฏิบัติแล้วได้รับผลจริง ดังพุทธสุภาษิตที่เคยได้ฟังและเป็นเหมือนกับภาษิตเตือนตนให้เข้าใจหลักความจริงที่ว่า “กมฺมฺนา วตฺตติ โลโก สัตว์โลกล้วนเป็นไปตามกรรม” จะดีจะชั่วอยู่ที่การกระทำ ทุกคนล้วนได้รับผลของการกระทำโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงควรสำรวมใจและเร่งทำความดี และไม่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เกรงกลัวต่อผลกระทบชั่วที่กระทำไปแล้ว เหมือนการกลัวความผิดอาญา ที่ต้องถูกจองจำในเรือนจำ

Abstract

The concept of social philosophy in beliefs of the realm of hungry ghosts in Thai societies was an important one derived from the concept and the belief of Thai people in Buddhism, which was prosperous in the past. It was especially their belief in the rebirth of hungry ghosts or the realm of hungry ghosts after death. The academic article was objectively purposed to inspire with the concept and consideration in the beliefs based on the law of deed (Law of Karma) through

studying each kind of beings in the realm of hungry ghosts. Also, the stories of hungry ghosts were informed as examples for Thai people to lead their legitimate life because those concepts and principles were successively involved with the cause of faiths and beliefs and the consequence of practices. It was in accordance with the Buddha's verse, which seems a proverb for self-reminding on the principle of truth "Kammuna Vattati Loko: All sentient beings are determined by their deeds." Dependent upon deeds either good or bad, all beings would inevitably fall heir to their deeds. Therefore, the wise one should beware, attempt to do good, not be heedless, and fear the consequence of bad deeds like the criminal penalty of imprisonment in jail.

Keywords:

1. บทนำ

ธรรมชาติตามแนวคิดของมนุษย์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในยุคเริ่มต้น มีความเชื่อเรื่องธรรมชาติ ผลต่าง ๆ เกิดจากธรรมชาติ ต่อมีพัฒนาการด้านความคิดเห็นโดยพยายามเสาะแสวงหาบุคคลที่อยู่เหนือธรรมชาติและสร้างธรรมชาติขึ้นมา พยายามติดต่อเชื่อมโยงและขยายอิทธิพลแนวความคิด ความเชื่อจนก่อเกิดเป็นแนวคิดทางวัฒนธรรมที่สืบเนื่อง สืบต่อด้านความคิดความเชื่อ ของการสรรค์สร้างธรรมชาติ โดยมีผู้สร้าง ในแต่ละภูมิภาคของโลก แนวคิดที่มีต่อความเชื่อของสร้างโลก สร้างสิ่งต่าง ๆ เกิดจากพระเจ้า (God) ผู้ดลบันดาลสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา ในภูมิภาคแถบเอเชียอิทธิพลทางศาสนาที่กล่าวถึงการสร้างสรรค์ธรรมชาติเกิดจากพระพรหมผู้สร้าง โดยคนไทยจะมีคำที่เรียกกันติดปากว่า พรหมลิขิต พระพรหมเป็นผู้สร้าง แต่งเติมมนุษย์ตามอัธยาศัยและลักษณะ

ดังนั้น จากแนวความเชื่อต่างๆ ที่กล่าวมานี้ จึงเป็นแนวความคิดเชิงปรัชญาที่สะท้อนความจริงในเรื่องของการทำความดี ละเว้นความชั่ว ตั้งแห่งโอวาทปาฏิโมกข์ ที่ว่า งดเว้นบาป ทำความดี ทำใจให้ผ่องใส และในอีกทัศนะของความเชื่อความดีความชั่วที่สะท้อนการกระทำ ความถูกต้องที่นำมาตัดสินตัวบุคคลประกอบกับเหตุผลทางจริยธรรม ที่ทุกคนต้องมีและได้รับผลของการกระทำ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กฎแห่งกรรม สืบเนื่องจากกฎแห่งกรรมนี้ จึงส่งผลให้ได้รับ

ผลของการกระทำของตนเอง ที่เรียกว่าวิบากกรรม และ วิบากกรรมนี้แหละส่งผลให้ได้รับความทุกข์ทรมานจากผลการกระทำของตนเอง ผลกรรมนั้นล้วนแยกผลของกรรม ออกเป็นทั้งกรรมดี กรรมชั่ว หากเป็นกรรมดีก็เกิดในภพภูมิที่สูง แต่หากเป็นกรรมชั่วย่อมเกิดในภพภูมิที่ต่ำที่เรียกว่า อบายภูมิ ในอบายภูมิ ก็ยังแบ่งออกได้ถึง 4 ภูมิด้วยกันคือ 1.นรก ที่อยู่ต่ำสุด 2. เปรต สัตว์นรกที่ต้องทนทุกข์ทรมานจากเศษกรรม 3. อสุรกาย เหล่าสัตว์นรกที่ต้องชดใช้กรรมที่มีลักษณะอาการต่างๆ ทั้งที่สัตว์ก็ดี เป็นคนก็ดี และ 4. เดรัจฉาน คือเหล่าสัตว์ทั้งหลาย ที่ได้รับผลกรรม ตามอารมณ์จริตของตนเอง อาจกล่าวได้ว่า จากความเชื่อในเรื่องผลของการกระทำนั้นเกิดขึ้นมีเฉพาะแต่เพียงศาสนาพุทธเท่านั้น เพราะศาสนาพุทธได้เปรียบเทียบความเชื่อโดยอาศัยหลักของเหตุและผลเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้มีปัญญาได้ใช้ปัญญาพิจารณา วิเคราะห์ให้เห็นตามความเป็นจริงโดยการพิสูจน์ด้วยตนเอง และเห็นแจ้งตามระดับปัญญาของตน

2. หลักความความเชื่อ

ความเชื่อตามหลักแห่งศาสนาของสังคมไทย

บ้านจอมยุทธ (2543) ระบบความเชื่อ ย่อมรวมถึงศาสนา และความเชื่อในลัทธิต่างๆ ศาสนา ในความหมายกว้าง ๆ คือการบวงสรวงบูชาหรือการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างมนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ

ดังนั้นศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย ศาสนาอาจจัดว่าเป็นวัฒนธรรมทางนามธรรมที่มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมทางรูปธรรม การทำความเข้าใจศาสนาเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก แรกเริ่มทีเดียวศาสนาและความเชื่อถือกำเนิดจากความกลัว ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ และความสงสัยในปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมนุษย์ ในสมัยโบราณ มนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ ไม่ว่าจะเป็นความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว พายุฝน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ภาวะเกิด แก่ เจ็บ ตาย ฯลฯ ทำให้เกิดความกลัวและเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่

มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ่อนน้อมเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลึกลับของธรรมชาติด้วยการบูชา บนบานหรือเซ่นไหว้

ในสังคมไทยความเชื่อและศาสนาหลากหลาย มีลักษณะความเป็นไทยร่วมกัน คือ ความอดกลั้นทางความเชื่อและศาสนา ทำให้ความหลากหลายทางความเชื่อและศาสนา ไม่ค่อยเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งทางด้านการเมืองและสังคมโดยรวม

ความเชื่อและศาสนามีอิทธิพลต่อสถาบันสำคัญ เช่น การปกครอง กฎหมาย การศึกษา ทำให้ความเชื่อและศาสนาแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ สอดประสานกันไปอย่างแยกไม่ออก การจะเข้าใจและเข้าถึงสภาพความคิดของสังคมไทยและศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ จึงจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะความเชื่อและศาสนาของไทยด้วย

ความเชื่อและศาสนาย่อมเปลี่ยนแปลง หรือมีผู้นำไปใช้ในทางต่างๆ จึงนับเป็นตัวจักรและปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคม ความคิดโดยรวมของคนเปลี่ยนแปลง หรือถูกชักนำไปในทางต่างๆ ได้ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ๆ เกิดขึ้น ศาสนาย่อมมีส่วนช่วยแก้ไขหรือทำให้ปัญหาซับซ้อนขึ้นได้

สังคมไทยร่วมสมัยที่ดำรงอยู่ในขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาก ทำให้เกิดช่องว่างทางความคิดและแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวใหม่ ๆ ส่งผลต่อเนื่องกระแสของศาสนาใหม่ๆ หรือแนวใหม่ๆ ในศาสนาหลักแต่เดิม

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรง

ความเชื่อ หมายถึง การไว้วางใจกัน การเชื่อถือ การนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ส่วนศาสนา แปลตามศัพท์ว่า คำสอน การสอน เป็นระบบความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่ลัทธิ หมายถึงสิ่งที่รับเอามานับถือ และปรัชญา หมายถึง หลักแห่งความรู้และความจริง

เรื่องกำเนิดศาสนามีหลายทฤษฎี มีทั้งที่เห็นว่า เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ ทฤษฎีที่ว่าเกิดเพราะความกลัว และที่เห็นว่าเป็นปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์

ระบบสำคัญต่างๆ ของศาสนามีหลายระบบคือ ระบบปรัมปราคติ ระบบทางของจักรวาลวิทยา ระบบศีลธรรมจริยธรรม ระบบเรื่องการบรรลุถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดในศาสนา ระบบพิธีกรรม และระบบความคิดปรัชญา

ศาสนากำกับสังคมตั้งแต่หน่วยแรก คือ ครอบครัว ต่อถึงชุมชน แล้วไปถึงบ้านเมือง ศาสนาจึงเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดทั้งกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม-วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงมีการศึกษาศาสนาเป็นวิชาการ เรียกว่า ศาสนาศึกษา หรือ Religious Studies

3. แนวคิดเชิงปรัชญาทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของสังคมไทย

พระเพทิลก (2543) ได้กล่าวถึงแนวคิดเชิงปรัชญาทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของสังคมไทยดังนี้

ในสังคมไทย ความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่า เราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็ได้หมายความว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทด้อยลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปในแบบอย่างที่เราเรียกว่า "อย่างไทย" มีเอกลักษณ์เป็นไทย ลักษณะความเชื่อและศาสนาที่อยู่ในสังคมไทย หรือเรียกว่า "แบบไทยๆ"

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ หรือ จะเรียกอารยธรรมไทยว่าเป็นอารยธรรมพุทธศาสนาได้หรือไม่อย่างไร ความเชื่อและศาสนาในวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ในแง่การสร้างสรรค์ การยกระดับวัฒนธรรม และความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นอารยธรรม ศาสนาและความเชื่อเป็นทั้งเหตุโดยตรงและโดยอ้อม ที่ทำให้เกิดอารยธรรมในสังคม หรือของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง อาจแผ่ขยายไปสู่ที่ต่างๆ จากจุดศูนย์กลางอารยธรรมนั้น เช่น พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาหลักที่สร้างอารยธรรมหรือมีส่วนสร้างอารยธรรมของหลายชาติ หลายภาษา เป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและในความเป็นไปของอารยธรรมโลกในปัจจุบัน

ระบบเรื่องการบรรลุถึงจุดหมายสูงสุดในศาสนา เป็นเรื่องสำคัญ ความประพฤติด้านศีลธรรมจรรยาอย่างเดี๋ยวย่อมไม่พอ ต้องมีการตระเตรียมในด้านต่างๆ ในส่วนนี้มักผูกอยู่กับ ระบบของพิธีกรรม เป็นพื้นฐานเดิมมาแต่เริ่มมีการเชื่อเรื่องเทพที่ต้องปรนนิบัติให้พอพระทัย การปฏิบัติบูชาด้วยพิธีกรรมต่างๆ มุ่งเพื่อแสดงความภักดี การสวดมนต์ทำวัตรเพื่อให้จิตใจสงบ ศาสนายังมีระบบความคิด ปรัชญา เป็นแกนหลักในทางการสร้างเหตุผล หรือเพื่อพิสูจน์ความเป็นไป ขนบธรรมเนียมความเชื่อในศาสนาของตน ศาสนาผูกพันหรืออาจเรียกว่า เกิดในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในสังคม ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องกำกับความคิดความอ่าน เป็นเครื่อง

บังคับพฤติกรรมของมนุษย์ ศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งในสังคม เพื่อประโยชน์แก่การเข้าใจพฤติกรรมด้านความเชื่อของคนในสังคม

พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่คนไทยโดยมากและทุกระดับยอมรับนับถือ แต่การนับถืออาจต่างกันไปตามพื้นภูมิปัญญาของแต่ละบุคคล มีแนวคิดสำคัญได้แก่ เรื่องเวียนว่ายตายเกิดกรรม บาปบุญคุณโทษ บารมี และการอุทิศส่วนบุญกุศลความเชื่อดั้งเดิม

1. ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา

2. การนับถือบรรพบุรุษ

3. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าว การเคารพ ไม่ดูถูกดูหมิ่นจึงจะเกิดผลดี ที่เรียกว่า *ขวัญ* หรือเรียกว่า *พลัง* ของชีวิตอยู่ด้วย จึงเกิดเป็นประเพณีปฏิบัติต่อข้าว ในกระบวนการการปลูกข้าว เก็บเกี่ยวข้าว เหมือนหนึ่งว่า ข้าวเป็น *"บุคคล"*

4. ความเชื่อเรื่องโลกจักรวาลและกำเนิดคนสัตว์คติความเชื่อต่างๆ ในวรรณคดีก็มาจากทางพุทธ

ศาสนา เช่น พระราชนิพนธ์ เรื่องไตรภูมิพระร่วงเป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาดรรมราชาลิไทซึ่งแต่งขึ้นเมื่อ วันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีระกา ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1864 (ปีเก่า) จ.ศ.683 ม.ศ.1243 เป็นปีครองราชย์ที่ 6 โดยมีพระประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระมารดา และเพื่อจำเริญพระอภิธรรม ที่ต้องการนำเสนอผลของการกระทำของตนเองและให้รู้จักการเลือกสิ่งที่ดีสำหรับตนเองในการดำเนินชีวิต

4. แนวคิดเชิงปรัชญาทางสังคมในทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับเปรตวิสัยในสังคมไทย

เสถียร โกเศศ. (2518) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องของกำเนิดแห่งอบายภูมิ 4 โดยแบ่งภูมิออกได้ ดังนี้

นรกภูมิตามความเชื่อทางศาสนา ประกอบด้วยมหานรก เป็นนรกขุมหลัก มี 8 ขุม แต่ละชั้นห่างกันประมาณ 15,000 โยชน์จากนั้นจะมี ยมโลกนรก 320 ขุม อยู่รอบ 4 ทิศๆ ละ 10 ของมหานรกแต่ละขุม อสุส-ทนรก 128 ขุม อยู่รอบๆ 4 ทิศ ๆ ละ 4 ของมหานรกแต่ละขุม และนรกขุมที่ลึกที่สุดเรียกว่าโลกันตนรก เป็นนรกขุมใหญ่ อยู่นอกจักรวาล มีดมนไม่มีแสง มองไม่เห็นอะไรเลยและเต็มไปด้วยทะเลน้ำกรดเย็น ที่ตั้งอยู่ระหว่างโลกจักรวาล 3 โลก เหมือนกับบวงกลม 3 วง ติดกัน บริเวณช่องว่างของวงทั้ง 3 สัตว์นรกที่มากเกิดต้องรับทุกขเวทนาเป็นเวลา 1 พุทธันดร จาก

ผลกรรมชั่ว เช่น ทรมานประทุษร้ายต่อบิดามารดา และผู้ทรงศีล ทรงธรรมหรือทำปาณาติบาต เป็นอาจิณ ฆ่าตัวตาย เป็นต้น

พระญาณลิไท (2515) ได้กล่าวถึงมหานรกไว้ ดังนี้

1). มหานรก 8 ขุม ประกอบด้วย

1. **สังขีวนรอก** นรกที่สัตว์นรกอายุ 500 ปีอายุกับ (1 วันนรกเท่ากับ 9 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ มีจิตใจที่อำมหิต ไร้มนุษยธรรม ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ปราณี เบียดเบียน ประทุษร้ายผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์

2. **กาฬสุตตนรก** นรกที่ลงโทษด้วยเส้นเชือกสีดำ แล้วก็ถากหรือตัดด้วยเครื่องประหาร อายุ 1,000 ปี อายุกับ (1 วันนรกเท่ากับ 36 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ เป็นคนโหดร้าย มีใจบาป จับเอาสัตว์สี่เท้ามาแล้วตัด เท้าหน้า, เท้าหลัง, หู, จมูก, ปาก ทำให้สัตว์ลำบากทุกข์ทรมาน หรือเผาป่าหรือเคยประทุษร้ายต่อบุพการีผู้บังเกิดเกล้า บิดา มารดา ครู ผู้มีพระคุณ

3. **สังฆาฏนรก** นรกที่มีภูเขาเหล็กใหญ่มีไฟลุกโพลงบดขยี้สัตว์นรก อายุ 2,000 ปีอายุกับ (1 วันนรกเท่ากับ 145 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ มีใจบาปหยาบฆ่าด้วยอกุศลกรรม ไร้ความเมตตากรุณา ทารุณกรรมสัตว์ ฆ่าสัตว์เป็นประจำ

4. **โรรูนรอก** นรกที่เต็มไปด้วยเสียงร้องไห้ครวญครางดังของสัตว์นรกที่ถูกควั่นไฟอบ อ้าว อายุ 4,000 ปีอายุกับ (1 วันนรกเท่ากับ 576 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ มีใจบาป หยาบฆ่าจับเอาสัตว์เป็น ๆ มาเผาหรือบั้งให้สุกแล้วกินอาหารอยู่เนื่องนิตย์ บางคนเคยเป็นตุลาการ พิพากษาความยุติธรรม ด้วยอำนาจ โลก โกรธ หลง เห็นแก่สินจ้าง บางคนเป็นบุคคลที่โลภมาก รุกบ้านเรือนสวนไร่นาของผู้อื่นมาเป็นของตน บางคนเคยคบหาภรรยาของคนอื่น แล้วฆ่าสามีของเขา เพื่อเอาภรรยามาเป็นของตน บางคนเคยคบหาสามีของคนอื่น แล้วฆ่าภรรยาของเขาเพื่อเอาสามีมาเป็นของตน บางคนขโมยสิ่งของที่เขานำมาถวายพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาเป็นของตน

5. **มหาโรรูนรอก** นรกที่เต็มไปด้วยเสียงร้องไห้ครวญครางดังกว่าโรรูนรอก อายุ 8,000 ปีอายุกับ (1 วันนรกเท่ากับ 2,304 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ มีใจบาป โหดร้ายอำมหิต ตัด ศีรษะมนุษย์หรือสัตว์

6. **ตาปนนรก** นรกที่ทำให้สัตว์เร่าร้อน ด้วยการให้นั่งตรึงติดอยู่ในหลาวเหล็กอันร้อนแดง แล้วให้ไฟไหม้อยู่ อายุ 16,000 ปีอายุกับ (1 วันนรก 9,216 ล้านปีมนุษย์) สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ มีใจบาป เช่น เป็นนายพรานประหารสัตว์ ทิ่มแทงด้วยหอกหลาวแล้วเอาเนื้อมากิน

7. **มหาตปन्नรก** นรกที่เต็มไปด้วยความร้อนอย่างมากมายเหลือประมาณ อายุ ครึ่ง อัตรักข์ของมนุษย์ สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ ประหารคนหรือสัตว์ให้ตายเป็นหมู่

8. **อเวจินรก** นรกที่ปราศจากคลื่นคือความเบาแห่งความความทุกข์ อายุ ประมาณ 1 อัตรักข์ของมนุษย์ สาเหตุที่ตกขุมนี้ คือ ฆ่าบิดาให้ตายหรือใช้ให้คนอื่นฆ่า , ฆ่ามารดาให้ตายหรือใช้ให้คนอื่นฆ่า , ฆ่าพระอรหันต์ให้ตายหรือใช้ให้คนอื่นฆ่า , ทำร้ายพระพุทธเจ้า , ยุยงให้พระสงฆ์ แดกแยกกัน

2) ยมโลกนรก ประกอบด้วย นรก 10 ขุมใหญ่ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก (2542) ได้อธิบายไว้ว่านรก 10 ขุมใหญ่ดังนี้

1. **โลหกุมภินรก** เป็นหม้อเหล็กขนาดใหญ่เท่าภูเขา เต็มไปด้วยน้ำแสบร้อนเดือดพล่านตลอดเวลา สัตว์นรกถูกต้มเคี้ยวในหม้อเหล็กนรกนั้นจนกว่าจะสิ้นกรรมชั่วที่ตนได้ทำมา

2. **สิมพลินรก** เต็มไปด้วยป่าจิ้งจอก มีหนามแหลมคมเป็นกรดลุกเป็นเปลวไฟอยู่เสมอ สัตว์นรกที่มาเกิดต้องปีนป่ายต้นจิว

3. **อลินชนะนรก** สัตว์นรกที่เกิดมามีรูปร่างแปลกพิกล เช่น เล็บมือเล็บเท้าแหลมยาว กลายเป็นอาวุธ หอก ดาบ จอบ เสียม เอาเล็บมือลากตะกุกเนื้อหนังของตนกินเป็นอาหารตลอดเวลา

4. **ตามโพทะนรก** มีหม้อเหล็กต้มน้ำทองแดงปนด้วยหินกรวด ร้อนระอุตลอดเวลา สัตว์นรกโดยการถูกรอกด้วยน้ำทองแดง และกรวดหินเข้าไปทางปาก

5. **อโยคุษะนรก** เต็มไปด้วยก้อนเหล็กแดงเกลื่อนกลาดไปหมด สัตว์นรกเห็นก้อนเหล็กแดงเป็นอาหาร เมื่อกินเข้าไปแล้วเหล็กแดงนั้นก็เผาไหม้ใส่ฟุง

6. **ปิสสภัพพตะนรก** มีภูเขาใหญ่ 4 ทิศ เคลื่อนที่ได้ไม่หยุดหย่อน กลิ้งไปมาบดขยี้สัตว์นรกที่มาเกิดให้บี้แบนกระดูกแตกป่นละเอียดจนตายแล้วฟื้นขึ้นมาอีก ถูกบดขยี้อีกจนตายเรื่อยไป

7. **รุสะนรก** สัตว์นรกที่มาเกิดมีความกระหายน้ำมาก เมื่อพบสระมีน้ำใสสะอาดก็ดื่มกินเข้าไป น้ำนั้นกลายเป็นแกลบ เป็นข้าวสับลุกเป็นไฟเผาไหม้ท้องและลำไส้

8. **สีตโลลิตะนรก** เต็มไปด้วยน้ำเย็นเยือก เมื่อสัตว์นรกที่มาเกิดตกลงไปก็ตายฟื้นขึ้นมาก็ถูกจับโยนลงไปอีกเรื่อยไป

9. **สุนชนะนรก** เต็มไปด้วยสุนชนะนรก และยังมีฝูงแร้งกา นกตะกรุม สัตว์นรกที่เกิดจะถูกสุนัข แร้ง กา ไล่ขบกัด ตรงลูกตา ปากและส่วนต่างๆ

10. ยันตปาสาณนรก มีภูเขาประหลาด 2 ลูก เคลื่อนกระทบกันตลอดเวลา สัตว์นรกที่มาก็ดจะถูกลูกเขาบีบกระแทก ได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัส ตายแล้วก็กลับเป็นขึ้นมา

3) อุตสนรก ประกอบด้วย

1. **คุถนรก** สัตว์นรก อยู่ในนรกอุจจาระเน่า ถูกหนอนกัดกินทั้งเนื้อและกระดูกตลอดจนอวัยวะภายในทั้งหมด จนกว่าจะสิ้นกรรมชั่วของตน

2. **กุกุฬนรก** สัตว์นรกถูกเผาด้วยขี้เถ้าร้อนระอุ ร่างกายใหม่ยับย่อยละเอียดเป็นจุณจนกว่าจะสิ้นกรรมชั่วของตน

3. **สิมปลิวนรก** สัตว์นรกที่ยังมีเศษอกุศลกรรมเหลืออยู่ เมื่อพ้นจากนรกขี้เถ้าร้อนแล้วต้องเสวยทุกข์จากนรกป่าไม้จิวต่อไปจนกว่าจะสิ้นกรรมชั่ว

4. **อลิปัตตวนนรก** สัตว์นรกที่เกิดได้รับทุกข์จากป่าไม้ใบดาบ เช่น ใบมะม่วงซึ่งกลายเป็นหอกดาบ และมีสุนัข แร้งคอยทรมานขบกัดกินเลือดเนื้อจนกว่าจะสิ้นกรรม

5. **เวตรณีนรก** สัตว์นรกที่เกิดได้รับทุกข์จากน้ำเค็มแสบ ที่มีเครื่องหวายหนามเหล็กใบกลีบบัวหลวงเหล็ก ตั้งอยู่กลางน้ำ ซึ่งคมเป็นกรด มีเปลวไฟลุกโชนตลอดเวลาจนกว่าจะสิ้นกรรมชั่วของตน

4) เตรัจฉานภูมิ

ไตรัจฉานภูมิ (โลกไตรัจฉานอยู่ในโลกมนุษย์) สัตว์ไตรัจฉาน โลกของสัตว์ที่มีความยินดีในเหตุ 3 ประการ คือ การกิน การนอน การสืบพันธุ์ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

(1) อปทไตรัจฉาน (ไม่มีเท้า ไม่มีขา) เช่น งู ปลา ไส้เดือน ฯลฯ

(2) ทวิปทไตรัจฉาน (มี 2 ขา) เช่น นก ไก่ ฯลฯ

(3) จตุปทไตรัจฉาน (มี 4 ขา) เช่น วัว ควาย ฯลฯ

(4) พหุปทไตรัจฉาน (มีมากกว่า 4 ขา) เช่น ตะขาบ กิ้งกือ ฯลฯ

อายุ ไม่แน่นอน แล้วแต่กรรมที่นำไปเกิดในสัตว์ประเภทต่างๆ ตามอายุขัยของสัตว์ประเภทนั้นๆ บุพกรรม เป็นมนุษย์จิตไม่บริสุทธิ์ ประพฤติอกุศลกรรมอันหยาบช้าลามกทั้งหลาย หรือเพราะอำนาจของเศษบาปอกุศลกรรมที่ตนทำไว้ให้ผล หรือเป็นเพราะเมื่อเป็นมนุษย์ ไม่ได้ก่อกรรมทำชั่วอะไร แต่เวลาใกล้จะตายจิตประกอบด้วยโมหะ หลงผิด ขาดสติ ไม่มีสัจจะเป็นที่พึ่งจะยึดให้มั่นคง คตินิमित นิमितที่ซึบอกลงถึงโลกไตรัจฉานที่ตนจะไป เช่น เห็นเป็นทุ่งหญ้า ป่าไม้ ดงหญ้า เชียงเขา ชายน้า แม่น้ำกอไผ่ และภูเขา เป็นต้น บางทีเห็นเป็นรูปสัตว์ทั้งหลาย เช่น ช้าง เสือ วัว

ควาย หมู หมา เป็ด ไก่ แร้ง กา เหี้ย นก หนู จิ้งจก ฯลฯ หากภาพเหล่านี้มาปรากฏทางใจแล้วจิตยึดหวังเป็นอารมณ์เมื่อดับจิตตายขณะนั้นต้องเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานอย่างแน่นอน

5) เปรตภูมิหรือ เปตภูมิ

เทศทัต ปักสังขานะ. (2558) ได้กล่าวถึงถึงเปตตวิสัยภูมิดังนี้

เปตตวิสัยภูมิ (โลกเปรต) โลกที่อยู่ของสัตว์ผู้ห่างไกลจากความสุข มีมิตติกเปรตเป็นเจ้าของปกครองดูแล อายุไม่แน่นอนแล้วแต่กรรม ได้แก่ เปรต 12 ชนิด คือ

1. วันตาสเปรต กินน้ำลาย เสมหะ อาเจียน เป็นอาหาร
2. กุณปาสเปรต กินซากศพคน หรือสัตว์เป็นอาหาร
3. คูณฑาทกเปรต กินอุจจาระต่างๆ เป็นอาหาร
4. อัคคิชาลมุขเปรต มีเปลวไฟลุกอยู่ในปากเสมอ
5. สุกุมุขเปรต มีปากเท่ารูเข็ม
6. ตัณฑัญญิตเปรต ถูกตัณหาเบียดเบียนให้หิวข้าว หิวน้ำอยู่เสมอ
7. สุนิฆามกเปรต มีลำตัวดำเหมือนตอไม้เผา
8. สัตถังคเปรต มีเล็บมือเล็บเท้ายาวและคมเหมือนมีด
9. ปัพพตังคเปรต มีร่างกายสูงใหญ่เท่าภูเขา
10. อชครังคเปรต มีร่างกายเหมือนงูเหลือม
11. เวมานิกเปรต ต้องเสวยทุกข์ในเวลากลางวัน แต่กลางคืนได้ไปเสวยสุขในวิมาน
12. มหิตถริกเปรต มีฤทธิ์มาก ที่อยู่ เจริญเขาหิมาลัยในป่าวิมาลวารี

เปรต 4 ประเภท คือ

1. ปรทัตตูปชีวิกเปรต มีการเลี้ยงชีวิตอยู่โดยอาศัยอาหารที่ผู้อื่นให้
2. ขุปปิปาสิกเปรต ถูกเบียดเบียนด้วยการหิวข้าว หิวน้ำ
3. นิฆามตัมมิกเปรต ถูกไฟเผาให้เร่าร้อนอยู่เสมอ
4. กาลกัญญิกเปรต (ชื่อของอสุรกายที่เป็นเปรต) มีร่างกายสูง 3 คาวุต มี

เลือดและเนื้อน้อยไม่มีแรง มีสีสันคล้ายไปไม้แห้ง ตาถลนออกมาเหมือนตาปู และมีปากเท่ารูเข็ม ตั้งอยู่กลางคิริชระ เปรต 21 จำพวก คือ

มังสเปสิกเปรต	มีเนื้อเป็นชิ้นๆ ไม่มีกระดูก
กุมภกันท์เปรต	มีอณูทะเลใหญ่โตมาก
นิจฉวิตกเปรต	เปรตหญิงที่ไม่มีหน้า

ทุกคันธเปรต	มีกลิ่นเหม็นเน่า
อสีสเปรต	ไม่มีศิระชะ
ภิกขุเปรต	มีรูปร่างสัณฐานเหมือนพระ
สามเณรเปรต	มีรูปร่างสัณฐานเหมือนสามเณร ฯลฯ

บุพกรรม ประพฤติอกุศลกรรมบถ 10 ประการ เมื่อขาดใจตาย จากมนุษย์โลก หากอกุศลกรรมสามารถนำไปสู่นิรยภูมิได้ ต้องไปเสวยทุกข์โทษในนรกก่อน พอสิ้นกรรมพ้นจากนรกแล้ว เศษบาปยังมีก็ไปเสวยผลกรรมเป็นเปรตต่อภายหลัง หรือมีอกุศลกรรมที่เกิดจากโลภะนำมาเกิด คตินิมิต นิमितที่บ่งบอกถึงโลกเปรต เช่น เห็นหุบเขา ถ้ำอันมืดมิดที่ว่างเปล่าและปลอดภัย หรือเห็นเป็นแกลบและข้าวลีบมากมาย แล้วรู้สึกหิวโหยและกระหายน้ำเป็นกำลัง บางทีเห็นว่าตนดื่มกินเลือดน้ำหนองที่น่ารังเกียจสะสมอดสะสมเย็น หรือเห็นเป็นเปรตมีร่างกายผ่ายผอมน่าเกลียดน่ากลัว เนื้อตัวสกปรก รกรุงรัง ฯลฯ หากภาพเหล่านี้มาปรากฏทางใจแล้วจิตยึดหวังเป็นอารมณ์เมื่อดับจิตตายขณะนั้น ต้องบังเกิดเป็นเปรตเสวยทุกข์เวทนาตามสมควรแก่กรรมอย่างแน่นอน

6) อสุรกายภูมิ (โลกอสุรกาย)

ภูมิอันเป็นที่อยู่ของสัตว์อันปราศจากความเป็นอิสระและสนุกรื่นเริง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เทวอสุรา เปตตอสุรา นิรยอสุรา เทวอสุรา มี 6 จำพวก คือ

1. เวปจิตตอสุรา
2. สุกฺโขอสุรา
3. ราหุอสุรา
4. ปหารอสุรา
5. สัมพรตอสุรา
6. วินิปาติกอสุรา

อสุรา 5 จำพวกแรกเป็นปฏิปักษ์ต่อเทวดาชั้นดาวดึงสา อยู่ใต้ภูเขาสิเนรุ สงเคราะห์ไว้ในพวกเทวดาชั้นดาวดึงสา ส่วน วินิปาติกอสุรา มีรูปร่างสัณฐานเล็กกว่า และอำนาจน้อยกว่าเทวดาชั้นดาวดึงสา เทียวอาศัยอยู่ในมนุษย์โลกทั่วไป เช่น ตามป่า ตามเขา และศาลที่เขาปลูกไว้ ซึ่งเป็นที่อยู่ของภุมมัญญูเทวดาทั้งหลาย แต่เป็นเพียงบริวารของภุมมัญญูเทวดาเท่านั้น สงเคราะห์ไว้ในจำพวกเทวดา ชั้นจาตุมหาราชิกา เปตตอสุรา มี 3 จำพวก คือ

1. กาลกัญจิกเปรตอสุรา
2. เวมานิกเปรตอสุรา
3. อาวุธิกเปรตอสุรา

เป็นเปรตที่ประหัตประหารกันและกันด้วยอาวุธต่างๆ นิรยอสุรา เป็นเปรตจำพวกหนึ่งที่สวยงามทุกเขวหนายอยู่ในนรกโลกกัณฑ์ นรกโลกกัณฑ์ตั้งอยู่ระหว่างกลางของจักรวาลทั้งสาม อสุรกายนี้หมายเอาเฉพาะกาลกัญญิกเปรตอสุรกายเท่านั้น อายุและบุพกรรม เช่นเดียวกันกับโลกเปรต

5. สรุป

จากเนื้อความแห่งความเชื่อตามลักษณะแนวคิดเชิงปรัชญาทางสังคมในทัศนะความเชื่อเกี่ยวกับเปรตวิสัย แสดงให้เห็นว่าความเชื่อของสังคมไทยเกี่ยวเนื่องกับหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาก็ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากหลักธรรม โดยเฉพาะหลักความเชื่อเรื่องของการกระทำและผลที่เกิดขึ้น โดยหยิบยกเอาเรื่องราวภพภูมิทั้ง 3 มาประกอบให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างกรรมดี กรรมชั่ว ผู้ประพฤติดีย่อมไปสู่ภพภูมิที่ดี ผู้ประพฤดิชั่วย่อมไปสู่อบายภูมิ ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมโมลี. (2543). **โลกาที่ปณี**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสาร.
- พระเพติลก. (2543). **พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เล่มที่ 1**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียร โกเศศ. (2518). **เล่าเรื่องไตรภูมิ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา,
- พระยาสิทธิ. (2515). **ไตรภูมิพระร่วง** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์บรรณาคาร,
- เตชทัต ปักสังขานนท์. (2558). **เอกสารประกอบการบรรยาย พระสุตตันตปิฎกศึกษา 4**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จังหวัดเลย.
- พระสุตตันตปิฎก เล่ม 18 ขุททกนิกาย วิมาน-เปตวัตถุ เกร-เถรีคาถา [ฉบับมหาจุฬาฯ] (2542) แหล่งที่มา (ออนไลน์) <http://www.84000.org/tipitaka/pitaka2/sutta18.php> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2559
- มานวัตถุ, เปตวัตถุ, เกรคาถา, เถรีคาถา **พระสุตตันตปิฎก พระไตรปิฎกฉบับประชาชน** แหล่งที่มา (ออนไลน์) <http://www.baanjomyut.com/pratripidok/prasudtanpidok/1801.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2559

บ้านจอมยุทธ แหล่งที่มา (ออนไลน์) http://www.baanjomyut.com/library/culture_faith/
สืบค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2559

ไตรภูมิพระร่วง แหล่งที่มา (ออนไลน์) <https://th.wikipedia.org/wiki/> สืบค้นเมื่อวันที่ 31
ตุลาคม 2559